

duizend) de oorlog overleefd; trekt men de Kosel-groep en het 'Philips-transport' af, die beide buiten het 'normale' beeld vallen, dan zijn er op bijna negentigduizendvierhonderd gedeporteerden zevenhonderddertig overlevenden: acht op de duizend.

Nu hebben wij tot dusver alleen geschreven over de deportaties naar Mauthausen, Kosel, Auschwitz en Sobibor, maar wij mogen Theresienstadt en Bergen-Belsen niet vergeten. Bij de functie van beide kampen stonden wij reeds stil in deel 6 (hoofdstuk 4, in de paragrafen 'Candidaten voor emigratie' en 'Bestemd voor Theresienstadt') – wij komen er later in dit hoofdstuk op terug.

Naar het *Altersghetto* Theresienstadt zijn in april '43 uit Amsterdam bijna driehonderd Duitse Joden gedeporteerd (hoofdzakelijk hoog gedecoreerden en zwaargewonden uit de eerste wereldoorlog, samen met hun gezinnen, behoudens de kinderen die vijftien jaar of ouder waren) en daarop zijn, maar nu uit Westerbork, nog zes transporten gevolgd: één in september '43 (dat eerst in Bergen-Belsen belandde – vandaar zijn de meesten in januari '44 naar Theresienstadt overgebracht) en vijf in '44, het laatste op 4 september. Daarenboven zijn in november '44 nog acht-en-veertig uit ons land afkomstige Joodse weeskinderen met drie begeleiders uit Bergen-Belsen naar Theresienstadt getransporteerd. In totaal zijn direct of via Bergen-Belsen uit ons land bijna vierduizendnegenhonderd Joden Theresienstadt binnengevoerd.

Waarom zijn niet ook zij onmiddellijk naar Auschwitz of Sobibor gedeporteerd?

Een antwoord op die vraag geeft, bij wijze van voorbeeld, de bewaardgebleven groepsindeling van het Theresienstadt-transport van 18 januari '44 dat achthonderdzeventig personen telde. Daartoe behoorden, blijkens die indeling (een stuk van *IV B 4*–Den Haag), dertien Duitse ex-militairen uit de eerste wereldoorlog met hun gezinsleden (honderdachtien personen), '*Juden mit Verdiensten um das Reich nebst ihren Angehörigen*' (drie-en-vijftig personen), '*Geltungsjuden*' (half-Joden die wegens hun huwelijk of lidmaatschap van een Joodse kerkelijke gemeente als *Volljuden* golden), '*Angehörige von Juden die in deutscher Kriegsgefangenschaft sind, Juden deren Angehörige ins neutrale Ausland*

tatierein gestopt. Zo zouden op 29 mei '43 in de z.g. strafbarak van Westerbork drie niet-Joden opgesloten zijn, 'voorzien', aldus Ph. Mechanicus in zijn dagboek, 'van Jodenster en s(traf)-band. Een hunner kwam zijn Joodse vrouw een pakje brengen en is met twee zijner vrienden in het kamp doorgedrongen. Zij gaan als Joden-vrienden op transport naar het oosten. Pikant detail: een hunner is een NSB'er; hij had zijn speldje op.' (Ph. Mechanicus: *In dépôt. Dagboek uit Westerbork* (1964), p. 18). Is het verhaal juist, dan is het natuurlijk heel wel mogelijk dat de man met het NSB-speldje dat speldje louter ter misleiding opgedaan had.